

Maailmanperintö aarteenamme

Arvoisa ympäristöministeri ja hyvät kutsuvieraat.

Mnää huamasi, ett tääll o oikken tulkkkaus suamest ja ruattist englanniks, mnää toivo,ett tulki saava selvä mnuu rauman giälest.

Tervessi Raumalt tua ny oikken gaks ihmist. Meill Raumall ko on gaks mailmamberintkohdet Vanh Raum ja Sammallahdemäki. Mnuu viärellän seiso fllikk kom brohta noist pronssikautisist hautröykkiöist. Hän o Rauma museolt museoamanuenssi Hanna-Leena Salminen.

Äänessä oli Saarisen Kalle Vanha Rauman Korjausrakentamiskeskus Tammelan neuvonta-arkkitehti, annan Kallen jatkaa Vanhasta Raumasta.

Vanha Rauma pääsi siis vuonna 1991 ensimmäisenä suomalaisena kohteena maailmanperinnöksi. Olemme se vanhempi näistä esikoiskaksosista. Vanha Rauma on hyvä esimerkki vanhasta pohjoismaisesta puukaupungista, joka sulkee sisäänsä niin asumisen kuin kaupankäynninkin. Pitkään tulipaloilta säästynyt alue on säilyttänyt keskiaikaisen katuverkkonsa ja ne rajansa jollaiseksi kaupunkimme kasvoi 1700-luvulle tultaessa. Vanhan kaupungin tiiveys ja 600 yksikerroksista hirsirakennusta, asukkaineen ja liikkeenharjoittajineen muodostavat meidän maailmanperintömme. Kaupunkielämän toiminnallisuus, toreineen on määräävä osa Vanhan Rauman autenttisuutta. Meillä on näkyvissä vuosikerroksia 1682 tulipalon jälkeisiltä vuosikymmeniltä. Hanna-Leena kertoo teille kolmisen tuhatta vuotta vanhemmista tapahtumista.

Vuodesta 1999 maailmanperintökohteena ollut pronssikautinen hautaröykkiöalue Sammallahdenmäki valittiin listalle Skandinavian pronssikaudesta kertovana kohteena. Hautaröykkiöt kertovat pronssikautisesta hautaustraditiosta, mäellä on useita erilaisia röykkiötyyppejä, joihin on tehty hautauksia yli 1000 vuoden ajan, varhaisimmalta pronssikaudelta itse asiassa rautakauden alkuvuosiin asti.

Valintaperusteissa mainitaan, että Sammallahdenmäki kokonaisuutena ja yksittäisten röykkiöiden osalta on säilynyt autenttisenä, esimerkkinä kohteelta avautuma maisema, jossa ei näy lainkaan modernia rakentamista. Röykkiöt muodostavat ehyen kokonaisuuden.

Kohteen valinnan yhteydessä kiinnitettiin huomiota myös siihen, että tällaisen ei-monumentaalista rakentamista edustavan kohteen valinta sopii voimassa olevan maailmanlaajuisen strategian tavoitteisiin, joilla pyritään tasapainottamiseen eri kohdetyyppien välillä ja niiden maantieteellisen sijainnin suhteen.

Vuonna 2009 tapahtuneen Lapin kunnan ja Rauman kaupungin välisen kuntaliitoksen jälkeen on kaupungin sisäisessä työnjaossa Sammallahdenmäen maailmanperintöasioiden hoito ollut Rauman museon vastuulla. Työtä on tehty yhdessä museoviraston ja nykyisin myös Satakunnan museon kanssa ja hyvän yhteistyön toivon jatkuvan tulevaisuudessakin. Tuleva vuosi tuo

muutoksia kohteen hallintoon, kun hoitokunnan vetovastuu siirtyy Museovirastolta Rauman kaupungilla. Käytännön tasolla tämä ei tule juurikaan näkymään, mutta voimme ajatella, että paikallisten toimijoiden merkitys kohteen asioiden hoidossa nousee entisestään tämän myötä. Nyt palataan elävien kirjoille.

Vanhan Rauman kohdalla asukkaiden ja muiden paikallisten toimijoiden merkitys on suuri. Jo vuonna 1981 hyväksytyn säilyttävän asemaakaavan laatimisvaiheessa otettiin asukkaat ja kiinteistönomistajat esimerkillisesti huomioon. Asemakaava oli seitsemän kertaa osapuolten syynättävänä (nähtävänä) kahden pakollisen nähtävillä olon sijasta. Näin saatiin asiasisältöä avattua pikkuhiljaa asukkaille ja kiinteistönomistajille sekä päättäjille ja virkamiehille. Vuonna 1974 perustettiin Vanha Rauma Yhdistys, joka oli suurena vaikuttajana kaavan laatimisvaiheessa ja edelleen korjauskoulutuksen ja luentojen pitäjänä ja onpa ohjelmassa Maailmanperintöiltojen järjestäminenkin.

Vanhan Rauman toimintojen keskuspaikka on korjausrakentamiskeskus Tammela, joka toimii nimensä mukaisesti korjausrakentamisen esimerkkikohteena ja tietopankkina Vanhan Rauman asukkaille. Samalla Tammelaa on kehitetty maailmanperintökeskuksena. Päärakennus on kunnostettu vanhoja perinteitä kunnioittaen ja pihaan on siirretty kaksi hirsirakennusta verstaaksi ja varaosapankiksi. Kaikkiin töihin on saatu EU-avustuksia ja projekteissa on tarjottu teknisen alan oppilaitoksille ja Rauman seminaarin opiskelijoille perinnerakentamista syventävää harjoittelua. Tälle hetkellä käynnissä on Tammelasta käsin toimiva Kahden ajan maailmanperinnöt hanke, jota koordinoidaan Rauman kaupungin ympäristötoimesta. Hanna-Leena kertoo tästä lisää.

Kolmivuotinen EU-rahoitteinen Kahden ajan maailmanperinnöt -hanke päättyy tämän vuoden lopussa. Hankkeen päätavoitteena on ollut molempia maailmanperintökohteita koskevan tiedon lisääminen ja tämän tiedon jakaminen eri tavoilla. Vanhan Rauman alueen rakennusinventoinnin täydentäminen oli ajankohtaista, sillä alueella on käynnissä asemakaavoituksen uudistaminen. Rakennusinventoinnin suunnitteli ja koordinoi sekä osittain toteutti yhdessä inventointityöntekijöiden kanssa hankkeen projektityöntekijä. Tiedot on kerätty sähköiseen tietokantaan, josta niitä on helppo käyttää, sekä tulevaisuudessa myös täydentää. Erityisesti pyrittiin lisäämään tietoja alueen sosiaalishistoriasta. Sammallaahdenmäestä olemassa olevaa tietoa päivitettiin tekemällä jäkälä, sammal- ja sien- sekä hämähäkkilajistoinventointi. Hankkeessa on myös kehitetty Rauman kahden maailmanperintökohteen yhteyksiä eri tasolla. Hankkeessa on selvitetty mahdollisen maailmanperintökeskuksen, yhteisen tietokeskuksen perustamista Raumalla, sekä luotu uusia matkailureittejä kohteiden välille. Hankkeen puitteissa on järjestetty useita paikallis- ja maakuntatason työpajoja itsenäisesti tai osana laajempia tapahtumia eri kohdeyleisöille koululaisista asiantuntijoihin. Yhteistyötä on tehty paljon erityisesti oppilaitosten kanssa.

Jo ennen Vanhan Rauman nimeämistä maailmanperinnöksi organisoiti Rauman museon ”Koulu adoptoi monumentin-projektin”, missä koululaiset paneutuivat lähialueensa erikoisuuksiin ja rinnastivat sitä muihin maailmanperintökohteisiin. Sitä seurasivat maailmanperintökoulut ja koululaisille järjestetyt kesäleirit. Yhteistyö myös oppilaitosten ja yliopistojen kanssa on toimivaa ja viimeiseksi Aalto-yliopiston arkkitehtipiskelijat olivat kuukausi sitten kymmenen päivän mittausleirillä Vanhassa Raumassa piirtäen kahdeksan kiinteistön tarkat ajantasakuvat, joista on luettavissa rakennusten historialliset muutokset. Hyvä yhteistyö koulujen kanssa on mahdollistanut tätä vuonna myös yhden Rauman kaupungin juhluvuoden hienoimmista tapahtumista.

Raumalla juhlitaan tänä vuonna kaupungin 570-vuotispäiviä. Näkyvämmäksi juhlatilaisuudeksi on toistaiseksi muodostunut Korjausrakentamiskeskuksen koululaitoksen kanssa yhteistyössä tekemä tulliaidan pystytys-performance. Useaan kertaan on pyydetty tekemään Tulliaidan näköisversio. Staketista (puisesta tulliaidasta) ei kuitenkaan ole faktatietoutta ja näin tämä hanke on jäänyt onneksi suorittamatta. Sain idean tulliaidasta ja lähetin aluksi kouluihin laskutehtävän muodossa haasteen syntymäpäivätapahtumasta. ”Montako koululaista tarvitaan pitämään metri kertaa 2,5 metrin kokoisia papereita Vanhan Rauman ympärille tehtävään rajaavaan muodostelmaan? Vanhan Rauman ympärysmitta on 2.45 km. Koululaisten ja heidän pitämänsä paperin väli seuraavaan pariin on 1 metri.” Sain yhdeksästä koulusta, Rauman kaupungin 570-vuotis juhlapäivänä, kokoon 900 koululaista opettajineen. Vanha Rauma Yhdistyksen hallituksen jäsenet ohjasivat luokat tarkasti paikoilleen ja kello yksitoista nousi tulliaita vartiksi paikoilleen. Koululaiset pitivät käsissään metri kertaa kaksi metriä papereita pareittain. Näin saatiin muodostettua Vanhaan Raumaan tulliaita, joka oli rajannut kaupunkia 1600-luvulta aina vuoteen 1808. Lentosää ei ollut ihanteellinen ja niin emme saaneet karttakuvaa riittävän ylhäältä, mutta kyllä tuosta kuvakavalkadista saa käsityksen tulliaidan sijainnista. Tämä performance on ollut ainoa juhluvuoden tapahtumista, joka on ylittänyt Helsingin-Sanomien uutiskynnyksen. Palaute tapahtumasta on ollut pelkästään positiivista ja oli ilo kuulla, kun opettaja kertoi, että tämän vuosijuhlan pienet koululaiset muistavat taatusti, se oli hänen mukaansa parasta maailmanperintö- ja ympäristökasvatusta, mitä voi antaa.

Sammallahdenmäellä on alusta asti korostunut maailmanperintötyössä paikallisyhteisön ja kolmannen sektorin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys. Kohde sijaitsee yksityisten maanomistajien maalla ja heidän kanssaan on toimittu hyvässä yhteisymmärryksessä alusta lähtien. Maanomistajilla on edustus esimerkiksi kohteen hoitokunnassa.

Heti maailmanperintöstatuksen myöntämisen jälkeen Lapissa perustettiin pronssikauden ja paikallishistorian vaalimiseen ja elävöittämiseen keskittynyt yhdistys Keritys ry. Keritys tarjoaa kohteella perinteisiä opastuksia sekä elämysopastuksia. Kerityksen aktiivit ovat olleet vastuussa myös Rauman kaupunkioppaiden kouluttamisesta kohdeoppaiksi. Pronssikautta elävöitetään valmistamalla ruokaa aikakauden tyyliin, esittelemällä erilaisia muinaisia käsityötekniikoita ja materiaaleja. Keritys ry on tehnyt ansiokasta työtä kantaen täyden vastuun myös kohteella

tehtävästä maailmanperintökasvatuksesta. Sammallahdenmäellä vierailee vuosittain useita koululuokkia Rauman seudulta ja myös kauempaa luokkaretkien muodossa. Esimerkiksi tänä vuonna kävijöitä oli toukokuussa enemmän kuin aikaisempina vuosina. Lisäksi Keritys järjestää vuosittain kaikelle yleisölle avoimia tapahtumia, joissa osallistujia riittää. Lämpimät kiitokset kaikille tähän vapaaehtoistyöhön osallistuneille. Toivota että tulevaisuudessa toiminta jatkuu aktiivisena ja yhteistyössä voimme kehittää kohteen yleisötoimintoja kaikki kohderyhmät huomioiden.

Sammallahdenmäen osalta vuoden 2012 aikana on toteutettu kohteen ensimmäinen kävijätutkimus, jota täydennetään vielä myöhemmin syksyllä maanomistajille suunnatulla kyselyllä. Kävijätutkimus toteutettiin osittain Museoviraston myöntämällä maailmanperintöavustuksella. Tutkimuksessa keskityttiin erityisesti selvittämään kävijöiden ajatuksia kohteella olemassa olevista kävijärakenteista, poluista ja opasteista, sekä minkälaisia palveluita he odottavat. Tärkeää oli myös selvittää kävijöiden matkailijakäyttäytymistä, kuten mistä he ovat tulleet, missä yöpyvät ja kuinka kauan he viipyvät tällä seudulla. Lopuksi kysimme kohteen maailmanperintöarvojen merkittävyydestä ja kuinka tärkeää näiden arvojen säilyminen on tuleville polville. Vastaus oli yksiselitteinen, erittäin tärkeää kumpaankin kysymykseen. Kävijätutkimuksen myötä saadun tiedon perusteella koen ainakin itse saaneeni lisää eväitä uusien suunnitelmien laatimiseen, resurssien kohdentaminen kävijöille tärkeisiin rakenteisiin tai palveluihin tuntuu perustellulta.

Sammallahdenmäellä on maailmanperintöavustuksella toteutettu viime vuosina myös useita muita toimintoja. Avustuksesta on maksettu tukea maanomistajille, jotka suorittavat metsänhoitotoimenpiteitä voimassa olevan, kohteen suojelun turvaamiseen tähtäävän suunnitelman mukaisesti, mäellä ei saa esimerkiksi käyttää isoja metsäkoneita ja metsänhoitoa saa tehdä ainoastaan talvella maan ollessa jäässä. Lisäksi on tehty useita kohteen saavutettavuuden parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä, on tehty uusia esitteitä sekä uudistettu [www-sivuja](#).

Vanha Rauma Yhdistys oli mukana viiden muun yhdistyksen ja Rauman kaupungin kanssa perustamassa vuonna 1976 Vanha Rauma Säätiön. Alueen kiinteistöt ovat pääosin yksityisten omistamia ja tämän säätiön kautta on pystytty rahoittamaan osin halpakorkoisin lainoin ja avustuksin rakennusten kunnostamisia. Avustukset on lähinnä osoitettu vanhan mallisten porttien uudelleen rakentamiseen. Niitä onkin Säätiön toiminta-aikana tehty kaikkiaan 144.

Vuodesta 2004 alkaen on voitu hakea Maailmanperintöavustuksia kohteiden kunnostustoimenpiteisiin. Vanhaan Raumaan on saatu viimeisten viiden vuoden aikana noin 135 tuhatta euroa vuosittain. Tämä tukee niitä tavoitteita, jotka Rauman kaupunki on asettanut Vanhan Rauman alueen rakennusten kunnostustarpeesta. Kuitenkin meillä on paljon käyttämättömiä ulkorakennuksia, joiden remonttien aktivoimiseen tarvittaisiin tuntuvampia avustuksia. Korjausrakentamiskeskuksen toimesta laaditaan vuosittain nelisenkymmentä

avustushakemusta yksityisten omistaminen kiinteistöjen rakennusten kunnostamiseksi. Virkamiesapu on kaupungin kädenojennus kiinteistönomistajille. Samalla päästään vaikuttamaan alusta alkaen perinteisen korjaustavan muodostumisessa. Näillä avustuksilla on suunnattoman tärkeä merkitys laajuudeltaan suuren rakennusmassan ja Vanhan Rauman maailmanperintöarvon säilyttämisessä.

Pronssihautoist hirttehe. Näin teimme kolme ja puoli tuhatvuotisen aikamatkan pronssikautisista haudoista pohjoismaiseen hirsirakenteiseen keskiaikaisperäiseen puukaupunkiin.

Raumlaisek kiittäväk ko te annot meijäm brohdat, jaaritel (kertoa) meill nii raareist (rakkaista) aarteist.

KS, H-LS